

Яворський Р. І.,
кандидат юридичних наук,
докторант кафедри адміністративного та інформаційного права
Національного університету «Львівська політехніка»,
асистент кафедри адміністративного та фінансового права
юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

СУБ'ЄКТИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розглядаються публічно-правові аспекти діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної сфери, що є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку туризму та рекреаційної діяльності. Аналізується правовий статус суб'єктів цієї діяльності, включаючи фізичних та юридичних осіб, що надають туристичні послуги, а також роль державних і муніципальних органів у регулюванні цього сектора. Визначається вплив правової невизначеності на діяльність суб'єктів та можливі шляхи усунення таких проблем. Стаття приділяє особливу увагу питанням правового забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційних регіонів. Автори наголошують на необхідності комплексного підходу до правового регулювання для запобігання деградації природних та культурних ресурсів, що є основою туристичної привабливості регіонів.

Також у статті аналізуються питання захисту прав споживачів туристичних послуг. Розглядаються чинні законодавчі акти, що регулюють безпеку та якість туристичних послуг, а також механізми захисту прав туристів. Визначаються недоліки чинних правових норм та пропонуються рекомендації щодо їх удосконалення з метою підвищення рівня захисту споживачів і їхньої довіри до туристичного сектора.

Однією з центральних тем є взаємовідносини між суб'єктами туристично-рекреаційної діяльності та державними органами. Описуються процеси ліцензування, контролю та нагляду за діяльністю суб'єктів, а також питання взаємодії на різних рівнях управління. Розглядаються способи підвищення ефективності регулювання через покращення нормативно-правової бази та взаємодії між суб'єктами. Стаття містить приклади з міжнародної практики, що ілюструють успішні підходи до правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності. Зазначені приклади демонструють, як комплексне правове регулювання може сприяти стійкому розвитку туризму та захисту інтересів всіх зацікавлених сторін.

На основі проведеного аналізу у статті формулюються висновки та рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності в Україні. Автори наголошують на необхідності розробки чіткої та узгодженої нормативно-правової бази, що сприятиме ефективному функціонуванню цієї сфери та забезпеченню сталого розвитку туристичних регіонів.

Ключові слова: туристично-рекреаційна діяльність, правове регулювання, сталий розвиток, державний контроль, нормативно-правова база, туристичні послуги.

Yavorskyi R. I. Subjects of tourism and recreational activities: public-law aspect

Abstract. The article examines the public-law aspects of the activities of subjects in the tourism and recreation sector, which is a key element for ensuring the sustainable development of tourism and recreational activities. It analyzes the legal status of entities in this sector, including individuals and legal entities providing tourist services, as well as the role of state and municipal authorities in regulating this sector. The impact of legal uncertainty on the activities of these subjects is identified, along with possible ways to address such issues. The article pays special attention to the issues of legal support for the sustainable development of tourism and recreational regions. The authors emphasize the need for a comprehensive approach to legal regulation to prevent the degradation of natural and cultural resources, which are the foundation of the regions' tourist attractiveness.

The article also analyzes issues related to the protection of consumer rights in tourist services. Existing legislative acts regulating the safety and quality of tourist services, as well as mechanisms for protecting tourists' rights, are considered. The shortcomings of current legal norms are identified, and recommendations are made for their improvement to enhance consumer protection and increase their trust in the tourism sector.

One of the central themes is the relationship between subjects of tourism and recreational activities and state authorities. The processes of licensing, control, and supervision of the activities of these subjects are described, as well as the issues of interaction at various levels of management. Ways to improve the efficiency of regulation through the enhancement of the legal framework and interaction between subjects are considered. The article includes examples from international practice illustrating successful approaches to the legal regulation of tourism and recreational activities. These examples demonstrate how comprehensive legal regulation can contribute to the sustainable development of tourism and the protection of the interests of all stakeholders.

Based on the conducted analysis, the article formulates conclusions and recommendations for improving the legal regulation of subjects in the tourism and recreation sector in Ukraine. The authors emphasize the need for the development of a clear and coherent legal framework that will promote the effective functioning of this sector and ensure the sustainable development of tourism regions.

Key words: *tourism and recreational activities, legal regulation, sustainable development, state control, legal framework, tourist services.*

Постановка проблеми. Туристично-рекреаційна діяльність є важливим складником економіки багатьох країн, сприяючи розвитку інфраструктури, створенню робочих місць та підвищенню рівня життя населення. Однак, ефективне функціонування цього сектора значною мірою залежить від організації та регулювання діяльності його суб'єктів з боку публічно-правових інститутів. Відсутність належного правового регулювання може призвести до численних проблем, таких як нерівномірний розвиток регіонів, екологічні загрози та порушення прав туристів і місцевих жителів [1, с. 62]. Публічно-правовий аспект регулювання туристично-рекреаційної діяльності охоплює широке коло питань, включаючи правовий статус суб'єктів цієї діяльності, їх взаємовідносини з державними органами, правове забезпечення сталого розвитку туристичних регіонів та захист прав споживачів туристичних послуг. Недостатність або неефективність нормативно-правової бази може призвести до неузгодженості в діях різних суб'єктів, що негативно впливає на розвиток туристично-рекреаційної сфери в цілому [2, с. 57].

Однією з ключових проблем є визначення правового статусу [3, с. 1909] суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності, що охоплює як юридичні, так і фізичні особи, які займаються наданням туристичних послуг, а також державні та муніципальні органи, що здійснюють контроль та регулювання в цій сфері. Відсутність чітких правових норм щодо статусу та повноважень цих суб'єктів призводить до правової невизначеності та можливих конфліктів.

Наступною важливою проблемою є правове забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційних регіонів, тобто – регулювання земельних відносин, охорона навколишнього середовища, підтримка традиційних культур та звичаїв місцевого населення [4, с. 1492]. Недостатня увага до цих аспектів призводить до деградації природних та культурних ресурсів, що негативно впливає на привабливість туристичних напрямків. Крім того, актуальним є питання захисту прав споживачів туристичних послуг. Законодавство повинно забезпечувати належний рівень безпеки та якості послуг, надавати ефективні механізми захисту прав туристів у випадку порушення таких прав. Недостатність таких механізмів підриває довіру споживачів та негативно позначається на репутації туристичного сектора.

Тому, для ефективного розвитку туристично-рекреаційної діяльності необхідно забезпечити комплексне правове регулювання з урахуванням публічно-правових аспектів, тобто це створення чіткої та узгодженої нормативно-правової бази, яка охоплює всі аспекти діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної сфери, та забезпечення їх взаємодії з державними органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації зосереджуються на розвитку нормативно-правової бази, яка регулює діяльність суб'єктів туристично-рекреаційної сфери. Зокрема, обговорюються питання створення сприятливих умов для інвестування в туристичну інфраструктуру, а також забезпечення належного рівня безпеки та якості туристичних послуг.

Буркальцева Д., Б'янкі Р., Домбровська С., Помаза-Пономаренко А., Рибальченко Н., Стівенсон М., Чумакова О., Ханнам К. підкреслюють важливість гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності туристичних дестинацій на світовому ринку. Особлива увага приділяється захисту прав споживачів туристичних послуг, включаючи запровадження ефективних механізмів розв'язання спорів між туристами та постачальниками послуг.

Важливим аспектом є роль державних органів у регулюванні туристично-рекреаційної діяльності. Гонсалес М., Домінго А., Моца А., Сантос-Лакуева Р., Саркісян Г., Тешабаєва О., Шриффт Х. акцентують на необхідності вдосконалення системи державного управління у цій сфері, зокрема шляхом децентралізації та надання більше повноважень місцевим органам влади й це дозволяє краще врахувати специфіку регіонів та забезпечувати сталий розвиток туристичних ресурсів. Крім того, важливою є координація дій між різними рівнями влади та міжвідомча співпраця, що допомагає комплексному підходу до розвитку туристично-рекреаційної галузі.

Окремо варто зазначити правові аспекти підтримки екологічного та культурного туризму. Дилевський М., Калиновський М., Моїсеєва Н., Омельченко Г., Пасека С., Пилипенко С., Прада Ф., Тодьєрішко Е., Філіпак Б. підкреслюють необхідність розробки та впровадження правових механізмів, які стимулюють розвиток цих напрямів туризму, що має значний потенціал для забезпечення сталого розвитку регіонів. Особлива увага приділяється охороні природних та культурних об'єктів, а також впровадженню екосертифікацій та стандартів, що забезпечують збереження природної спадщини та культурних традицій у процесі туристичної діяльності.

Метою статті є аналіз нормативно-правових аспектів, що регулюють діяльність суб'єктів туристично-рекреаційної сфери, з акцентом на вдосконалення державного управління та забезпечення сталого розвитку туристичних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Туристично-рекреаційна діяльність є важливою

складовою економіки та культури будь-якої країни, забезпечуючи розвиток інфраструктури, створення робочих місць і сприяння культурному обміну. У цьому секторі взаємодіють різноманітні суб'єкти, включаючи фізичних та юридичних осіб, які надають туристичні послуги й ця діяльність регулюється низкою правових норм, що забезпечують якість послуг, безпеку туристів та стійкий розвиток туристичної індустрії. Суб'єктами туристично-рекреаційної діяльності є насамперед фізичні особи-підприємці та юридичні особи, які надають туристичні послуги [5, с. 1651]. Фізичні особи, зареєстровані як підприємці, мають можливість пропонувати широкий спектр послуг, від організації екскурсій до бронювання готелів та авіаквитків [6, с. 373]. Юридичні особи, такі як туристичні агентства та туроператори, здійснюють комплексну організацію туристичних подорожей, забезпечуючи своїм клієнтам повний спектр послуг [7].

Важливу роль у регулюванні та підтримці туристично-рекреаційної діяльності відіграють державні та муніципальні органи, тобто на державному рівні формуються політики, спрямовані на розвиток туризму, видаються ліцензії, контролюється якість послуг. Муніципальні ж органи, зі свого боку, займаються розвитком місцевої туристичної інфраструктури, проведенням рекламних кампаній для залучення туристів, а також забезпеченням охорони місцевих культурних та природних ресурсів [8, с. 118].

Суб'єкти туристично-рекреаційної діяльності, зокрема фізичні та юридичні особи, а також державні та муніципальні органи, формують складну систему взаємодії, спрямовану на забезпечення стійкого розвитку туризму. Вони мають чітко визначені права та обов'язки, що регулюються законодавством, забезпечуючи якість та безпеку туристичних послуг і сприяючи економічному зростанню.

Варто зауважити, що правове забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційних регіонів є ключовим аспектом для збереження та ефективного використання природних та культурних ресурсів, які формують основу туристичної привабливості.

Науковці [9] наголошують на використанні комплексного підходу до правового регулювання сталого розвитку туристично-рекреаційних регіонів, що передбачає розробку та імплементацію нормативних актів, які враховують всі аспекти діяльності у цьому секторі й це охоплює збереження екологічної рівноваги, захист культурної спадщини та забезпечення соціальної відповідальності. Такий підхід дозволяє запобігти деградації природних та культурних ресурсів, зберігаючи їх для майбутніх поколінь і підтримуючи привабливість регіонів. Наприклад, суб'єкти туристично-рекреаційної діяльності відповідно до правового регулювання мають зосереджуватися на захисті та збереженні природних ресурсів й це містить створення природоохоронних зон, регулювання використання земель та водних ресурсів, а також моніторинг впливу туристичної діяльності на довкілля. Важливою складовою є впровадження екологічних стандартів і норм для підприємств туристичної індустрії, що сприятиме зниженню негативного впливу на природу.

Також в рамках своєї діяльності суб'єкти туристично-рекреаційної діяльності несуть соціальну відповідальність у правовому регулюванні сталого розвитку туристично-рекреаційних регіонів, що передбачає захист прав місцевого населення та забезпечення його участі у прийнятті рішень. Важливо, щоб розвиток туризму не призводив до соціальної напруги, а навпаки, сприяв підвищенню якості життя місцевих громад через створення робочих місць, покращення інфраструктури та збереження культурних традицій. Економічна складова, в рамках діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності, правового забезпечення сталого розвитку включає стимулювання інвестицій у туристичну інфраструктуру, розвиток малого та середнього бізнесу, а також забезпечення справедливого розподілу доходів від туристичної діяльності. Ефективне правове регулювання має забезпечувати прозорі та сприятливі умови для бізнесу, що дозволить збільшити економічну вигоду від туризму при мінімізації негативних наслідків для довкілля та суспільства.

На нашу думку, комплексний підхід до правового забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційних регіонів є необхідним для збереження їх природної та культурної спадщини. Врахування екологічних, соціальних та економічних аспектів у процесі правового регулювання сприятиме запобіганню деградації ресурсів та забезпеченню стійкого розвитку туризму. Тільки через інтеграцію всіх цих аспектів можна досягти балансу між розвитком туристичної індустрії та збереженням унікальних характеристик регіонів.

Відповідно до вище відзначеного, правовий статус суб'єктів туристичної діяльності мають:

– фізичні особи, а саме: фізичні особи-підприємці (ФОП) можуть надавати туристичні послуги, якщо вони зареєстровані відповідно до законодавства про підприємництво та мають необхідні ліцензії та дозволи; ФОП мають обов'язок укладати договори з туристами, дотримуватися умов договорів, забезпечувати безпеку туристів, надавати точну інформацію про послуги та їх вартість;

– юридичні особи, а саме: туристичні агентства та туроператори повинні мати державну реєстрацію та відповідні ліцензії для здійснення туристичної діяльності; юридичні особи несуть відповідальність за якість наданих послуг, дотримання умов договорів з туристами, а також за надання повної та вірогідної інформації про туристичні продукти [10, с. 1609-1621].

Відповідно до сучасних викликів, Постанова КМУ № 314 від 18 березня 2022 року визначає порядок забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану. Вона передбачає спеціальні заходи, які спрямовані на підтримку економічної стабільності та функціонування критично важливих галузей, включаючи туристично-рекреаційну діяльність, а саме: спрощення процедур ліцензування та регулювання, тобто умови видачі ліцензій та дозволів значно спрощені, що дозволяє суб'єктам господарювання оперативніше пристосовуватись до нових умов; підтримка критично важливих підприємств, тобто встановлення спеціальних режимів функціонування для підприємств, що надають життєво важливі послуги; введення фінансових механізмів для підтримки підприємств, що постраждали від воєнних дій [11].

Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР, редакція від 01.01.2024 регулює правові, організаційні та соціально-економічні основи розвитку туризму в Україні. Остання редакція від 01.01.2024 включає оновлення, що відповідають сучасним вимогам та викликам, а саме: правові основи діяльності, тобто визначає права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності, а також основні принципи державної політики у сфері туризму; розвиток туристичної інфраструктури, тобто регулює питання створення і розвитку туристичних зон, центрів та об'єктів; безпека туристів, тобто важливим аспектом є забезпечення безпеки туристів, особливо в умовах можливих надзвичайних ситуацій, включаючи воєнний стан [12].

Закон України від 04.11.2020 № 962-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки культури, туризму та креативних індустрій» спрямований на державну підтримку культури, туризму та креативних індустрій через внесення змін до Податкового кодексу України, а саме: введення податкових стимулів для підприємств, що працюють у сфері туризму, культури та креативних індустрій; розширення можливостей для отримання державного фінансування та грантів; впровадження заходів для зменшення податкового тиску на підприємства, що зазнали збитків унаслідок воєнних дій або інших надзвичайних ситуацій [13].

В умовах розвитку туристично-рекреаційної діяльності особливу увагу слід приділяти механізмам захисту прав туристів, що є ключовим аспектом публічно-правового регулювання галузі. Держава зобов'язана забезпечувати правові гарантії, створювати ефективні механізми захисту прав туристів та контролювати їх дотримання й це охоплює регулювання діяльності туристичних операторів та агентств, впровадження стандартів якості туристичних послуг, забезпечення прозорості інформації, доступної для туристів, а також надання можливостей для швидкого та ефективного вирішення конфліктних ситуацій, які можуть виникнути під час надання туристичних послуг. Особливо актуальним стає питання захисту прав туристів в умовах воєнного стану, коли виникають додаткові

ризиків та загрози, що потребують підвищеної уваги та комплексних підходів до вирішення. Для захисту прав споживачів туристичних послуг передбачено кілька механізмів:

- туристи мають право звертатися до суду для захисту своїх прав у випадку порушення умов договору або неналежної якості наданих послуг;

- туристи можуть подавати скарги до органів, які контролюють діяльність туроператорів та турагентів, таких як Державне агентство розвитку туризму України;

- певні суперечки можуть бути вирішені через медіацію або арбітраж, що дозволяє швидше та менш формально вирішити конфлікти [14, с. 1234].

Попри наявність законодавчої бази, існують певні недоліки, які знижують ефективність захисту прав споживачів:

- певні законодавчі норми є нечіткими та не мають конкретних механізмів реалізації, що ускладнює їх застосування на практиці;

- відсутність ефективного контролю за діяльністю туристичних операторів і агентств призводить до порушень прав туристів;

- багато споживачів не знають про свої права та механізми їх захисту, що робить їх вразливими до порушень [14, с. 1237].

Для підвищення рівня захисту споживачів туристичних послуг та зміцнення їхньої довіри до суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності, експертами та дослідниками [14; 15] пропонуються наступні рекомендації:

- внесення змін до чинних законів з метою уточнення прав і обов'язків суб'єктів туристичної діяльності, а також конкретизації механізмів захисту прав туристів;

- запровадження більш жорсткого контролю за діяльністю туроператорів і турагентів, включаючи регулярні перевірки та санкції за порушення;

- проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності туристів про їхні права та доступні механізми захисту;

- заснування незалежних органів або інституцій, які б займалися вирішенням спорів між туристами та постачальниками послуг на позасудовому рівні [14; 15].

Процеси ліцензування, контролю та нагляду за діяльністю суб'єктів туристич-

ної діяльності є важливими складовими для забезпечення якості послуг та захисту прав споживачів й ці процеси вимагають тісної взаємодії між різними рівнями управління та ефективної нормативно-правової бази. Ліцензування є першим кроком у регулюванні діяльності суб'єктів туристичної індустрії, а саме: суб'єкт, що бажає здійснювати туристичну діяльність, подає заяву до відповідного державного органу разом з пакетом необхідних документів; відповідні органи перевіряють відповідність заявника встановленим вимогам, таким як кваліфікація персоналу, наявність необхідних ресурсів та інфраструктури [16]; у разі відповідності всім вимогам, заявник отримує ліцензію на здійснення туристичної діяльності.

Відповідно, контроль та нагляд за діяльністю суб'єктів туристичної індустрії охоплює: регулярні перевірки, тобто державні органи проводять планові та позапланові перевірки суб'єктів на предмет дотримання законодавства та умов ліцензування; моніторинг скарг, тобто аналіз скарг від туристів та інших суб'єктів ринку для виявлення порушень та оперативного реагування; накладення санкцій, тобто у разі виявлення порушень, до суб'єктів можуть застосовуватися штрафи, призупинення або анулювання ліцензій [17].

Варто зауважити, що на державному рівні регулювання здійснюється через профільні міністерства та відомства, які розробляють і впроваджують національну політику у сфері туризму. Вони також відповідають за видачу ліцензій та контроль за дотриманням законодавства. На регіональному та місцевому рівнях органи влади реалізують державну політику, адаптуючи її до специфічних умов і потреб регіонів й вони також можуть розробляти місцеві програми розвитку туризму, забезпечувати контроль за діяльністю суб'єктів і надавати інформаційну підтримку.

У світлі постійного розвитку туристично-рекреаційної галузі взаємодія між суб'єктами даної діяльності та державними органами набуває особливої важливості. Державні органи виступають як регулятори та фасилітатори, створюючи умови для розвитку індустрії та забезпечуючи її стабільність у розв'язання найважливіших питань, що стосуються якості

послуг, захисту споживачів та збереження природних ресурсів.

Укладення партнерських відносин між суб'єктами туристично-рекреаційної діяльності та державними органами базується на взаємній довірі та співпраці з метою досягнення загальних цілей. Здійснення такої взаємодії передбачає обмін інформацією, консультації та спільне прийняття рішень, спрямованих на розвиток туристичного сектора та розв'язання важливих проблем. При цьому важливо забезпечити рівноправність та взаємодію на рівних умовах між державними органами та приватним сектором, щоб забезпечити ефективне функціонування туристичного ринку і задоволення потреб туристів, а саме:

- електронне урядування, тобто впровадження електронних систем для подання заявок на ліцензування, звітності та скарг, що підвищить прозорість та ефективність процесів;

- створення платформ для обміну інформацією між державними, регіональними та місцевими органами, а також між суб'єктами туристичної діяльності;

- ініціація спільних проєктів між державою та приватним сектором для розвитку туристичної інфраструктури та підвищення якості послуг [18].

Відповідно до міжнародної практики, туристично-рекреаційна діяльність є важливим елементом економіки багатьох країн, сприяючи не тільки економічному зростанню, але й культурному обміну та збереженню природних і культурних ресурсів. Ефективне правове регулювання цього сектора забезпечує високий рівень безпеки та якості послуг, захист прав туристів і стійкий розвиток регіонів. Успішні приклади правового регулювання можна знайти в різних країнах, які розробили та впровадили специфічні закони та політики, спрямовані на підтримку туристичної індустрії та забезпечення її сталого розвитку [19]. Таблиця нижче ілюструє приклади семи країн, які застосовують різні підходи до правового регулювання суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності. Кожен з цих підходів базується на специфічних законодавчих актах, що враховують національні особливості та

потреби. Відповідні приклади демонструють успішність різних моделей регулювання, які можуть служити основою для розробки ефективних стратегій в інших країнах, спрямованих на підвищення якості туристичних послуг і захист інтересів споживачів (табл. 1).

Україна, як країна з великим потенціалом у сфері туризму та рекреації, регулює діяльність суб'єктів туристично-рекреаційної галузі через публічно-правовий аспект. У цьому контексті, суб'єктами цієї діяльності є не лише туристичні оператори, готелі та ресторани, але й державні органи, що регулюють та сприяють розвитку туризму. Крім того, існують низка програм і проєктів, які спрямовані на розвиток туризму в Україні, таких як «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» [20], яка визначає основні напрями розвитку туризму та стратегічні завдання для досягнення конкурентоспроможності та сталого розвитку галузі.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження нормативно-правових аспектів діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної сфери, слід зазначити, що сучасна правова база має вирішальне значення для розвитку

цієї галузі. Важливо, щоб законодавчі акти були адаптовані до сучасних вимог та міжнародних стандартів, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національного туристичного сектору. Правове забезпечення має включати чіткі механізми регулювання, які сприяють захисту прав та інтересів споживачів туристичних послуг, а також створенню сприятливих умов для діяльності туристичних підприємств. Дослідження показують, що децентралізація управління туристично-рекреаційною діяльністю є важливим чинником успішного розвитку цієї сфери. Надання більших повноважень місцевим органам влади дозволяє краще враховувати специфіку регіонів та потреби місцевого населення, що сприяє ефективнішому використанню туристичних ресурсів. Однак, важливо забезпечити належну координацію між різними рівнями влади та впровадити системи контролю за дотриманням законодавства на місцях.

Не менш важливою є роль державних органів у стимулюванні інвестицій у туристичну інфраструктуру. Законодавче забезпечення, яке передбачає пільгові умови для інвесторів, може значно прискорити розвиток туристич-

Таблиця 1

Приклади успішного правового регулювання туристично-рекреаційної діяльності

Країна	Правове регулювання суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності	Особливості та успіхи
Іспанія	Закон "Ley 7/2011, de 15 de marzo, del Turismo" встановлює правові рамки для розвитку туризму, включаючи інфраструктуру, маркетинг та інновації.	Активний розвиток інфраструктури, підтримка малого бізнесу, просування культурної спадщини
Франція	Закон "Code du Tourisme" вводить суворі стандарти якості послуг для готелів, ресторанів та туристичних агентств.	Високі стандарти безпеки, регулярні інспекції, сильне регулювання готельного бізнесу
Італія	Закон "Codice del Turismo" спрямований на інтеграцію туризму з місцевими громадами через програми збереження культурної спадщини.	Програми збереження культурної спадщини, підтримка місцевих традицій і ремесел
Японія	Закон "観光基本法 (Kanko Kihonho)" регулює розвиток екологічного та культурного туризму, впроваджуючи суворі екологічні норми.	Строгі екологічні норми, просування культурного туризму, захист природних ресурсів
Австралія	Закон "Tourism Australia Act 2004" використовує сучасні технології для регулювання та маркетингу туристичних послуг.	Впровадження електронних систем для ліцензування, маркетинг через цифрові платформи
США	Закон "National Park Service Organic Act" підтримує та розвиває національні парки та природоохоронні території.	Розвиток інфраструктури національних парків, програми захисту довкілля, підтримка екотуризму
Канада	Закон "Canadian Tourism Commission Act" стимулює партнерство між урядом та приватним сектором для реалізації туристичних проєктів.	Програми співфінансування туристичних проєктів, підтримка інновацій у сфері туризму

Джерело власна розробка авторів на основі [19]

них об'єктів та послуг. При цьому необхідно враховувати екологічні та соціальні аспекти, забезпечуючи стале використання природних та культурних ресурсів й це потребує розробки та впровадження відповідних екологічних стандартів та сертифікацій.

Одним із ключових напрямів є розвиток правових механізмів для підтримки екологічного та культурного туризму. Законодавчі ініціативи мають сприяти збереженню та раціональному використанню природних та культурних об'єктів, які є основою для розвитку цих видів туризму. Важливим аспектом є впровадження екосертифікацій, які дозволяють гарантувати високу якість туристичних послуг та збереження навколишнього середовища.

Також значну увагу слід приділити правовому захисту прав споживачів туристичних послуг, це охоплює запровадження ефектив-

них механізмів розв'язання спорів між туристами та постачальниками послуг, а також забезпечення доступності інформації про права та обов'язки споживачів. Законодавче регулювання у цій сфері має бути спрямоване на забезпечення високого рівня безпеки та якості туристичних послуг.

У підсумку, нормативно-правові аспекти регулювання діяльності суб'єктів туристично-рекреаційної сфери є багатограними та потребують комплексного підходу. Вдосконалення правового забезпечення, децентралізація управління, стимулювання інвестицій та захист прав споживачів є ключовими чинниками, що сприятимуть сталому розвитку туристичного сектору. Збалансоване правове регулювання забезпечить гармонійний розвиток туристично-рекреаційної сфери та підвищить її внесок у соціально-економічний розвиток країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Домбровська С. М., Помаза-Пономаренко А. Л., Рибальченко Н. П. Туризм і право на нього в контексті гарантування безпеки: монографія. Харків: «Діса плюс», 2022. 272 с.
2. Teshabayeva O. The need to form the activities of tourist complexes in order to increase the competitiveness of the country's tourism industry. Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 2023. № 2.15. P. 50-60.
3. Likarchuk N., Velychko, Z., Andrieieva O., Lenda R., Vusyk H. Manipulation as an element of the political process in social networks. Cuestiones Políticas. 2023. № 41(76). P. 769-779.
4. Pasiaka S. R., Kolokolchukova I. V., Morozova O. H., Krushynska A. V., Krasnodied T. L., Popova T. V. The potential of tourist and recreational clusters in European space. Geo Journal of Tourism and Geosites. 2021. № 39. P. 1488-1500.
5. Chumakova O. Recreational Potential and Regional Differentiation of Tourism Industry Enterprises in the EU. Journal of Environmental Management and Tourism (JEMT). 2018. № 9.08(32). P. 1651-1663.
6. Моца А. Особливості правового регулювання туристичної діяльності в умовах воєнного стану в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету Серія ПРАВО. 2023. Випуск 78: частина 1. С. 372-378.
7. Саркісян Г. О. Деякі аспекти регулювання туристичної галузі регіону. Бізнес-інформ. 2020. № 8. С. 83-87.
8. Щербакова Н. О. Розвиток туристично-рекреаційного потенціалу України в умовах війни. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Історія, економіка, філософія. 2024. № 29. С. 109-120.
9. Filipiak B., Dylewski M., Kalinowski M. Economic development trends in the EU tourism industry. Towards the digitalization process and sustainability. Quality & Quantity. 2023. № 57. Suppl 3. P. 321-346.
10. Font X., Torres-Delgado A., Crabolu G., Palomo Martinez J., Kantanbacher J., Miller G. The impact of sustainable tourism indicators on destination competitiveness: The European Tourism Indicator System. Journal of Sustainable Tourism. 2023. № 31(7). P. 1608-1630.
11. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова КМУ No 314 від 18 березня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>.
12. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>

13. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки культури, туризму та креативних індустрій: Закон України від 04.11.2020 № 962-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-20#Text>.

14. Santos-Lacueva R., González M., Domingo A. The integration of sustainable tourism policies in European cities. PASOS. Revista de Turismo y Patrimonio Cultural. 2022. Vol. 20 № 5. P. 1229–1242.

15. Bianchi R.V., Stephenson M., Hannam K. The contradictory politics of the right to travel: mobilities, borders & tourism. Mobilities. 2020. № 15.2. P. 290-306.

16. Omelchenko H., Pilipenko S., Moisyeyeva N. Tourism as an innovational project of modern globalization. Innovative tools for socio-economic systems' development: monograph. Katowice: Katowice School of Technology. 2019. № 25. P. 229-234.

17. Prada F. The Regulation of State-Owned Maritime Property Concessions for Tourism and Recreational Purposes: The Continuing Conflict Between Italian and European Law. European Public Law. 2022. № 28(4). P. 467-486.

18. Burkaltseva D., Tsohla S., Yanovskaya A., Olga G. U. K., Zharova A., Polskaya S. Analysis of the Functioning of the Tourist and Recreational Industry in Conditions of Restrictions. Journal of Environmental Management and Tourism. 2020. № 3. P. 1902-1914.

19. Тодьєрішко Е. В. Вітчизняний та закордонний досвід управління туристичним підприємством на основі моделі просторової маршрутизації. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 20. С. 52-57.

20. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>